

Н. Богданова

Ансамбль баяністів

Партитура і партії

Репертуар для старших класів музичної школи, музичного
відділення початкового спеціалізованого музичного закладу
(школи естетичного виховання)

Вінниця
Нова Книга
2013

УДК 786.8
ББК 85.954.6
Б 73

- Богданова Н. Л.**
Б 73   Ансамбль баяністів : партитура і партії : репертуар для старших класів музичної школи, музичного відділення початкового спеціалізованого музичного закладу (школи естетичного виховання) / Н. Богданова. — Вінниця : Нова Книга, 2013. — 132 с. : ноти.
ISMN 979-0-707505-83-0

У запропонований методично-репертуарний збірник увійшли музичні твори в аранжуванні Богданової Н. Л., апробовані у практичній роботі з оркестром баяністів.

УДК 786.8
ББК85.954.6

Передмова

Колективне музикування — важлива складова виховання юних музикантів. Відвідуючи ці заняття, учні набувають навичок ансамблевого виконання, читання нот з листа, розвивають художній смак, музичний слух та пам'ять, відчуття гармонії, стилю та характеру музики. Працюючи спільно над музичним твором, вихованці вчаться виконувати як сольну партію, так і акомпанувати, слухати себе і своїх товаришів, що позитивно впливає на зростання їхньої виконавської майстерності. Завдяки участі в ансамблі чи оркестрі учні отримують можливість частіше виступати на сцені, що виховує відуття відповідальності кожного учасника за успіх усього колективу, сприяє розвитку сценічної витримки та артистизму.

Богданова Надія Леонідівна — викладач-методист Вінницької дитячої музичної школи № 2. Педагогічну діяльність розпочала з 1984 року, а з 1991 року є незмінним керівником оркестру баяністів школи.

Учні з великим задоволенням відвідують її заняття, адже там панує творча атмосфера, музична дисципліна, відчувається повага до кожного учасника колективу. Зазвичай склад оркестру налічує близько 20 дітей різного віку. Викладач диференційовано підходить до технічно-виконавських можливостей учнів, пропонуючи дітям молодших класів більш легкі партії (баса, акомпанементу), а учням старших класів — ведучі сольні партії.

Новаційною знахідкою викладача є залучення до складу оркестру духових та ударних інструментів, струнного контрабаса, використання ведучої чи супроводжуючої партії фортепіано, що тембрально значно збагачує звучання та забезпечує ритмічну стійкість виконання.

Оркестр баяністів бере активну участь в усіх шкільних заходах, у концертному житті міста, неодноразово ставав переможцем обласного конкурсу ансамблевої гри. У роботі з таким колективом завжди постає проблема добору цікавого виконавського репертуару. Богданова Н. Л. вирішує її шляхом створення та впровадження у практику роботи власних аранжувань популярних та сучасних музичних творів, доступних для дитячого сприйняття та розуміння.

У запропонований методично-репертуарний збірник увійшли музичні твори в аранжуванні Богданової Н. Л., апробовані у практичній роботі з оркестром баяністів Вінницької ДМШ № 2.

Ліпський Л. І.

*Заслужений працівник культури України
Директор Вінницької ДМШ № 2.*

Вступ

Ансамбль баяністів — порівняно нова форма колективного музичення

Якщо різноманітні струнні ансамблі існують більше сотні років, то ансамбль баяністів — значно менше. В учнівських колективах баяністи частіше всього грали в складі струнних ансамблів; у народному оркестрі — на домрах, балалайках, і лише деякі з них — сольну партію на баяні. Створення ансамблю, оркестру баяністів, дає можливість усім учням грати на своєму улюбленому інструменті. Так як баян по суті є своєрідним духовим інструментом, то з метою тембрального збагачення ансамблю доцільно для сольної партії підключити флейту. Включення фортепіано, як акомпануючого, так і у якості виконуючого соло інструмента, також є раціональним. Для ритмічної стійкості, а також для розкриття художнього образу в ансамбль потрібно включити ударні інструменти: в п'єсах народного характеру — тріскачку, коробочку, бубон, ложки; в п'єсах іншого характеру — барабани, маракаси. Фундамент музичної фактури становить бас і, щоб підкреслити його тембральне забарвлення, в склад ансамблю необхідно включити струнний контрабас. Постійним інструментом в ансамблі є акордеон, він значно збагачує звучання, посилює його динамічні можливості.

Кожна партія має певні функції — мелодичні, гармонічні, ритмічні, але в самій партії функції можуть змінюватись. Під час роботи над партією необхідно обов'язково проставити аплікатуру в тих місцях, де це потрібно. Бажано звернути увагу учнів на старанне дотримання штрихів п'єси, запланувати рух міху, його зміну. Щоб під час роботи глибше розкривались характерні риси кожної партії, їх потрібно поєднувати з різними функціями. Достатню увагу слід приділити вступам нових голосів, узгоджуючи кожний такий вступ з тематичним матеріалом. Багатьом учням не завжди вдається визначити градацію звучання своєї партії в колективі. Декому хочеться грати голосніше за інших, декому, навпаки, «сховатись за спину» старших. Тому потрібно роз'яснити значення динамічного плану кожної партії у тому чи іншому творі. Під час роботи з нотним текстом увагу учнів потрібно спрямовувати на найважливіші його сторони: ладотональність, розмір, ритм, моменти суттєвих змін тональності, ритму, ключових знаків.

Запропоновані твори перевірені концертними виступами, кожна п'єса сприяє вдосконаленню технічної майстерності, розвиває естетичний смак, розуміння музики, навички ансамблевої гри.

Н. Богданова — «Краков'як»

Обробка польського народного танцю

Ця п'єса, як і всі інші, написана для оркестру баяністів, в якому одну партію виконують декілька виконавців. Кожна партія має певні функції — мелодичні, гармонічні, ритмічні, але в цій обробці головна тема проходить у всіх інструментах по чергово, лише в кульмінаційних місцях (цифри 3, 5) тема звучить одночасно у декількох виконавців. У цифрі 4 — соло піаніста, яке потрібно провести виразно на тлі гармонічних і ритмічних функцій баянів. Включення в оркестр баяністів флейти, фортепіано, струнного контрабасу дає можливість тембрально збагатити звучання баянів. До складу оркестру для ритмічної стійкості доцільно включити ударні інструменти, на яких бажано грати досвідченому музиканту (викладачу). Поновлюють фактуру твору варіації, які зіграє один або два технічно розвинених учня. Характер твору — танцювальний, акомпанемент — легкий.

П. Майборода — «Дніпрові хвилі»

Аранжування з нот для одного баяна

Функції баянів — розділені: тенор і альт виконують акомпануючу партію, акордеон та 1-й і 2-й баяни — мелодію, яку потрібно зіграти на штрих *legato* (зв'язано) для відтворення ніжного, співучого характеру вальсу. Кульмінацію посилює партія фортепіано у цифрі 4, темп у якій можна зрушити. Щоб швидше вивчити напам'ять текст акомпанементу, потрібно з'ясувати гармонічні функції акордів (T-S-D), тоді процес вивчення буде не механічним, а творчим, до того ж сприятиме розвитку гармонічного слуху.

В. Власов — «Диско»

Аранжування з нот для одного баяна

Для створення стилю «Диско» дуже важливо зіграти легко акомпанемент, тому штрих *staccato* повинен бути кистьовим у партії альту, а в партії 1-го баяну в цифрі 1 восьмі ноти краще виконувати міхом, не піднімаючи пальці над клавішами. Твір складається з трьох частин. У середній частині на тлі мелодії ритмічні вставки в партії акордеона виконуються чітко, з акцентами на слабку долю. Для ритмічної стійкості партії баса і контрабаса краще розділити: партію контрабаса зіграти четвертями, а баса — як написано в нотах (для учнів, які недостатньо відчують ритм). Дуже бажана гра на ударних інструментах, особливо їх *solo* в 1-й вольті на тлі пауз в оркестрі. Шумові ефекти у баянів (*glissando* й удари по клавішам) виконуються легко.

Є. Дербенко — «Ліричний настрій»

Аранжування з партитури для ансамблю народних інструментів

Твір технічно нескладний. Після проведення мелодії в партії акордеона, її тему продовжує перший баян, але вже в акордовому викладенні. Динаміка — більш насичена, від *mp* до *mf*. Варіації шістнадцятими нотами у піаніста спонукають трохи зрушити темп, особливо в цифрі 4 (середня частина), але в репрізі потрібно повернутися у перший темп. Характер народної ліричної музики допоможуть розкрити ударні інструменти: бубон, коробочка, ложки, ритм яких буде повторювати альту і тенора.

Є. Медведовський — Парафраз на тему пісні В. Шаїнського

Перекладення з нот для двох фортепіано

У дитячому колективі ця п'єса відразу зацікавлює учнів, адже вона написана на музику всім відомої «Пісні про дружбу». У роботі над твором найбільш проблемним моментом є усвідомлення ритму, де особливу увагу потрібно звернути на зв'язок і взаємодію різних малюнків, які зустрічаються в партіях. Доцільно вивчити спочатку окремо ті партії, що акомпанують (бас, альт, тенор) і ті, що ведуть (баяни 1-й і 2-й та акордеон), потім їх об'єднати. У цифрі 5 головну тему проводять баси і фортепіано, її потрібно зіграти виразно і голосно. Кінцевий темп п'єси — рухливий, але якщо вивчення партій технічно недосконале, передчасне звернення до швидкого темпу може тільки нашкодити.

Г. Шахов — Романс

Аранжування з нот для одного баяна

П'єса кантиленного характеру. Ніжну, чарівну мелодію акордеона продовжують 1-й та 2-й баяни. Твір написаний у тричастинній формі. Тональність 1-ї частини (*c-moll*) створює трохи сумний характер, але в середній частині (*es-moll*) він змінюється на більш просвітлений. Можливе невелике зрушення темпу. Перша кульмінація в 14-му такті, а більш насичена — 22-й та 23-й такти. Потрібно звернути особливу увагу на визначення та дотримання зміни міху в мелодії та якісного звучання штриха *legato*, окремо попрацювати над акомпанементом, який повинен відповідати характеру мелодії. Твір технічно нескладний, але відчувати початок фрази, «брати дихання» і грати разом (від французької *ensemble* — «разом») — це одне із завдань, які потрібно вирішувати керівнику, адже гра в ансамблі виховує ряд цінних професійних якостей учнів — дисциплінує у відношенні ритму, дає відчуття необхідного темпу, сприяє розвитку мелодичного, поліфонічного, гармонічного і тембрального слуху.

А. Гайдено — «Вербунк»

Аранжування з нот для одного баяна

Твір написаний для соліста та оркестру. Для виконання — складний, потребує достатньої технічної підготовки як соліста, так і всього колективу. Твір складається з двох різних у мелодичному відношенні частин: I частина виконується в стриманому темпі, а II — *Allegro* (швидко). Для першої частини характерні часті відхилення від темпу, агогіка (*agoge* — від грецької «відводити») представлена у ферматах, які створюють колорит і народний характер твору, тому їх виконання — обов'язкове. Фразування, дотримання штрихів, динаміки допоможе глибше розкрити національні особливості пісенної мелодики I частини. II частина — контрастна за характером, вона відрізняється своєю віртуозністю, життєрадісністю, їй притаманна запальна танцювальність. Створити легкий яскравий характер танцю допоможе не тільки швидкий темп, але і чіткий штрих *staccato* як у соліста, так і в оркестрі. При виконанні шістнадцятих нот у цифрі 4 соліст повинен застосовувати пальцеве стакато, а тема, яку проводять флейта і 1-й та 2-й баяни, не повинна перевершувати у динамічному звучанні соліста. У цифрі 5 відбувається зміна тональності (*c-moll* — *g-moll*), кульмінація припадає на кінець цифри 6.

Є. Петербурзький — «Синий платочек»

Аранжування з нот для одного баяна

П'єса написана у варіаційній формі, причому кожна з варіацій по-новому розробляє тему, поновлює фактуру твору. Партія піаніста носить віртуозний характер, тому вимагає технічної підготовки виконавця. Часто змінюється темп: після спокійного вступу (перші чотири такти) тема ніжної мелодії проходить у темпі вальсу, але вже у цифрі 2 темп стає швидшим. Перша варіація 1-го та 2-го баянів у цифрі 3 знову повертає у темп вальсу, а у цифрі 5 взагалі змінюється на рішучий характер. Динаміка — від *p* до *f*. Виконання всіх штрихів, динамічних відтінків та темпових змін допоможе якнайкраще відтворити мелодику цього твору. Можливе використання регістра фагота в 1-му акордеоні у цифрі 1, цифрі 3 та за 8 тактів до цифри 6, а пікколо — у цифрі 6.

Богданова Надія Леонідівна

*Учитель-методист, викладач вищої категорії
Вінницької музичної школи №2*